

Válka čtvrté generace se rozvíjí, válka páté generace vzniká

Stejnojmenný článek, z něhož čerpá tento příspěvek, byl uveřejněn v květnovém/červnovém čísle 2007 časopisu Military Review. Popisuje v širokých souvislostech vývoj války v poslední době, vysvětluje, jakých forem může válka čtvrté generace nabýt, a konečně uvádí i model války páté generace. Jeho autorem je známý americký vojenský komentátor a analytik, bývalý plk. námořní pěchoty T. X. Hammes. Zkráceno a redakčně upraveno.

Koncepce války čtvrté generace (4GW - Fourth Generation Warfare) byla poprvé formulována již před sedmnácti lety, avšak bylo jí věnováno jen málo pozornosti. Teprve po teroristickém útoku dne 11. září se jí dostalo větší publicity. Zastánci této koncepce vystoupili s tím, že tento útok byl prvním útokem války čtvrté generace a že válka čtvrté generace již existuje a dokazuje převahu teoreticky slabší strany a že v mnoha případech tyto války vedly k porážce států etnickými skupinami, které nemají žádný stát.

Dokonce i když jeden z vedoucích stratégů al Kajdy vyhlásil, že al Kajda použila proti USA metodu války čtvrté generace a že al Kajda v této válce zvítězí, ani tehdy nevznikla na Západě žádná diskuze na toto téma, útok 11. září byl považován za anomálii a rychlá vítězství v Afghánistánu a Iráku jako by manifestačně potvrzovala představy USA o válce vedené vyspělou technologií. Teprve když afghánští a iráčtí povstalci nabývali na síle a válka proti al Kajdě se protahovala, začalo se o válce čtvrté generace odborně diskutovat.

Rozvoj války čtvrté generace

Současné události dokazují, že ve válce čtvrté generace probíhá rozsáhlý rozvoj: strategický posun, organizační posun a posun v druhu bojujících stran.

Strategický posun. Ze strategického hlediska se povstalecké kampaně změnily z vojenských operací podporovaných informačními operacemi na strategické informační operace podporované gerilovými a teroristickými operacemi. Jedna z možných definic války čtvrté generace je tato:

„Válka čtvrté generace používá všechny disponibilní sítě – politické, ekonomické, sociální a vojenské – k tomu, aby přesvědčila nepřátelské politické rozhodovací činitele, že jejich strategické cíle jsou buď nedosažitelné, nebo příliš nákladné z hlediska očekávaného užitku. Je to rozvinutá forma povstání.“ Klíčovou koncepcí v této definici je, že oponenti války čtvrté generace se budou snažit přímo útočit na myšlení nepřátelských rozhodovacích činitelů. Jediným prostředkem, který může změnit myšlení nějaké osoby, je informace. Proto je informace klíčovým prvkem každé strategie války čtvrté generace. Výkonni povstalci sestavují svoje plány kolem strategické komunikační kampaně určené k tomu, aby změnila názírání nepřítele na svět.

Je jasné, že mnohé povstalecké skupiny této problematice rozumějí. Skvělým příkladem je strategie Hizballáhu za války proti Izraeli v roce 2006. Během boje se Hizballáh nezaměřil na poškození Izraele, nýbrž na fakt, že bude vnímán jako síla schopná čelit nejsilnější armádě

na Středním východě. Skutečnost, že Hizballáh vystřelil posledního dne války tolik raket jako prvního dne, byla velmi důležitá. Je obecně známo, že 122mm rakety jsou velmi nepřesné a způsobí málo škod, avšak jsou velmi dobře viditelné. Jejich použití dokázalo, že mocné izraelské letectvo a pozemní vojsko nezasáhly Hizballáh dost citelně.

Jakmile skončily boje, Hizballáh předvedl ještě účinnější ovládní strategické komunikace. Zatímco Západ pořádal konference, které slibovaly pomoc někdy v budoucnu, představitelé Hizballáhu vyrazili do ulic s hotovými penězi a materiální pomocí. Pro arabský svět nemohl být kontrast jasnější. Když Izrael potřeboval více zbraní, USA mu je rychle letecky zaslaly. Když arabské rodiny potřebovaly přístřeší a potraviny, USA plánovaly konferenci. Hizballáh jednal, a tím získal velkou prestiž. Tím, že zabránil jiným institucím či organizacím rozdělovat pomoc v oblastech jím ovládaných, získal Hizballáh v této důležité komunikační kampani trvalou převahu.

Poselství bylo jasné: Hizballáh je svrchovaným pánem na svém území a stará se o svoje obyvatelstvo. Kontrast mezi tímto poselstvím a obvyklou netečností arabských vlád vůči svému lidu byl ohromující.

Hizballáh není ojedinělým případem. Vysoká kvalita a velká rozmanitost povstaleckých internetových stránek dokazuje, že mnohé – ne-li všechny – povstalecké skupiny chápou nutnost účinné strategické komunikační kampaně, aby bylo možné vypudit ze země vnější vojenské síly. Naproti tomu USA ve svém úsilí o strategickou komunikaci neustále tápou.

Tento posun od Maova třífázového povstání ke strategické komunikační kampani se datuje od Ho Či Minova úspěšného úsilí o zlomení politické vůle USA v otázce Vietnamu. Maova strategická koncepce zahrnuje fázi III, tj. konvenční bitvu zaměřenou na porážku vlády. Také současné, nové „koalice vůle“ dobře ví, že i ony budou jednou řešit tuto konečnou fázi. Jejich cílem je občanská válka, aby se rozhodlo, kdo z nich bude ovládat zemi po odchodu zahraničních sil. Postsovětský Afghánistán i události v pásmu Gazy ukazují, že jakmile je vyhnána cizí moc, občanská válka se mění z války čtvrté generace na tradiční vyhlazovací válku druhé generace.

Organizační posun. Vznik občanské války jako součásti povstání spočívá na organizačním posunu, k němuž došlo od doby, kdy Mao formuloval svou koncepci. Obráží nepřetržitý celosvětový posun od hierarchických organizací k organizacím propojeným do sítí. Zatímco čínská válka a vietnamské povstání byly hierarchické, odpovídající sociálním organizacím těchto společností, dominantním komerčním a vojenským organizacím oné doby, nedávná povstání jsou koalicemi vůle propojenými do sítě. V Iráku mezi různými povstaleckými skupinami neexistuje žádná sjednocující koncepce, s výjimkou snahy vypudit síly USA ze země.

Vzestup koalic propojených do sítě odpovídá skutečnosti, že jak soupeřící společnosti a dominantní komerční organizace nynější doby tvoří síť. Podobně jako společnost jako celek, povstání se stala síťovými, transnacionálními, a dokonce transdimenzionálními. Některé prvky jejich organizací překračují jednoduché síť reálného světa a existují v kybernetickém prostoru a některé v obou dimenzích.

Posun v druhu bojujících stran. Z organizačního posunu je zřejmá změna v tom, kdo bojuje a proč. Je důležité pochopit, a to i v rámci jedné země, že velmi rozmanité ozbrojené skupiny vedoucí moderní povstání mají velmi rozdílné motivace. Studium motivace určité skupiny poskytne jasný obraz, jak bude tato skupina bojovat a jaká omezení (pokud vůbec nějaká) stanoví pro použití svých sil.

Z hlediska základních motivací se ozbrojené skupiny dělí do tří kategorií:

- ❑ mohou být reagující, tj. reagovat na určitou situaci, nebo na něco, co členové skupiny poznali, nebo s čím se ztotožnili,
- ❑ mohou být oportunistické, což znamená, že využily politické nebo ekonomické příležitosti k posílení své moci nebo svého postavení,
- ❑ nebo mohou sledovat ideologické cíle.

Reagující skupiny (reactionary groups) často vznikají, když se společenství cítí ohroženo. Jsou to zpravidla subnacionální nebo nacionální skupiny, které působí v určitých zeměpisných oblastech a snaží se chránit obyvatele těchto oblastí. Tyto ozbrojené skupiny v podstatě představují návrat k dřívějšímu bezpečnostnímu uspořádání. Jsou důsledkem neschopnosti státu plnit základní sociální smlouvu, to jest zajistit bezpečnost svého obyvatelstva. Etnicko-sektářské bojové skupiny, které se vyvíjely po celém světě v reakci na nedostatek bezpečnosti, jsou reagující skupiny.

Reagující skupiny potřebují chránit obyvatelstvo, avšak nemají k tomu vojenskou moc. V důsledku toho se zpravidla uchýlí k válce čtvrté generace, avšak obvykle používají pouze konvenční zbraně. I když jsou tyto zbraně účinné, jsou západním armádám známy a lze jim snadno čelit. Reagující skupiny mají snahu nebýt ohroženy mimo vlastní oblast svého působení, protože jsou zaměřeny na obranu svého lidu. Vedou promyšlené komunikační kampaně proti vnějším mocnostem.

Oportunistické skupiny (opportunistic groups) vznikají, aby využily výhody vakua k uchopení moci nebo zmocnění se majetku. Tyto ve své podstatě zločinecké skupiny vznikaly po staletí. Dnes je rozdíl v tom, že komerčně dostupné zbraně jim umožňují čelit většinou dobře vyzbrojené policii, a dokonce ozbrojeným silám některých států. Oportunistické skupiny vedou vlastní strategické komunikační kampaně a zpravidla uvádějí náboženské nebo národnostní důvody, aby ospravedlnily svoje zločinné aktivity.

Ideologie je třetí motivační silou, která je důvodem vzniku nejnebezpečnějších ozbrojených skupin jako je al Kajda. Ideologické skupiny jsou nebezpečnější než reagující nebo oportunistické skupiny, protože v konfliktu nepoužívají žádná omezení. Používají prostředků společnosti k útokům proti ní. Při svých útocích jsou velmi vynalézavé. Je pravděpodobné, že budou využívat prostředků společnosti – chemických továren, přepravy umělých hnojiv, a dokonce biotechnologie coby zbraní hromadného ničení, a to na rozdíl od skupin motivovaných sebeobranou nebo oportunismem.

Důležitá je skutečnost, že je více méně nemožné odstrašovat ideologické skupiny, protože:

- ❑ jejich „věc“ poskytuje morální oprávnění a často morální požadavek k použití disponibilní zbraně,
- ❑ nemají „zpáteční adresu“, takže se neobávají hromadné odvety. Jestliže al Kajda přivede k výbuchu jadernou zbraň v USA, kam má být veden odvetný jaderný úder?

Ideologické skupiny (ideological groups) nebudou odstrašeny ani nebezpečím spojeným s použitím biologických zbraní. Zatímco jiné skupiny mohou váhat zda použít nakažlivé biologické látky z obavy, aby nebyly zasaženy jejich vlastní lidé, ideologické skupiny jsou přesvědčeny, že vyšší moc, která řídí jejich akce, ochrání své členy, anebo je povolá domů pro odměnu. Proto kombinace velmi rychlého pokroku biotechnologie a šíření ideologicky motivovaných bojových skupin představuje velké ohrožení globální populace.

V poslední době se vyvíjí čtvrtá povstalecká skupina motivovaná kombinací reagujících, ideologických a oportunistických motivací. Tyto skupiny jsou někdy reaktivní nebo ideologické,

avšak potom se mění na zločinné, aby získaly peníze. Například al Kajda, původně ideologická skupina, se změnila na oportunistickou, aby mohla zabezpečovat svoje operace.

Jiným druhem hybridní skupiny je ideologická skupina, která je de facto vládcem nějaké oblasti a považuje za svou povinnost chránit její obyvatelstvo tak jako reagující skupiny.

Některé skupiny dokonce patří do všech tří kategorií. Příklad: Hamas a Hizballáh poskytují ochranu obyvatelstvu, hlásají ideologii a k získávání peněz používají zločin. Ve skutečnosti většina ozbrojených skupin používá zločin pro financování svých operací.

Pravdou je, že v dnešním světě existuje znepokojivé množství aktivních ozbrojených skupin. Pochopit jejich motivace, metody a cíle je stále obtížnější.

Zbraně hromadného ničení

Irák je důkazem dalšího rozvoje války čtvrté kategorie, s využitím základních surovin pro výrobu zbraní hromadného ničení. Západní zpravodajské služby se již dlouho obávaly, že by iráčtí povstalci mohli použít průmyslové chemikálie, avšak teprve nedávno byl při útocih použit chlór. Podobně jako bojující strany za prvé světové války i iráčtí povstalci zjistili, že jsou nezbytné vhodné podmínky a velká množství plynu, aby bylo dosaženo vysokých ztrát. Povstalci a jejich „bráskové“ v celém světě jsou schopni učit se jeden od druhého, a proto jsou nyní útoky v Iráku stále účinnější. Operace al Kajdy 11. září pomocí dopravních letadel byla bezpochyby hromadným ničivým útokem s použitím nekonvenčních (nejaderných, nechemických, nebiologických) zbraní hromadného ničení. Na rozdíl od útoku 11. září, rozsáhlá dostupnost průmyslových chemikálií znamená, že hromadné chemické útoky mohou být uskutečněny v mnoha oblastech světa.

Vývoj prostředků podobných zbraním hromadného ničení je velmi znepokojivý, neboť některé teroristické internetové stránky popisují použití chemických továren anebo přepravy chemikálií k útoku podobnému útoku zbraní hromadného ničení, tj. k vyvolání vysokých ztrát na životech. Posun k vývoji nekonvenčních zbraní hromadného ničení, provázený trendem předváděným iráckými povstalci při stále účinnějším používání chlóru, představuje přímé a velké nebezpečí.

Nový činitel konfliktu: soukromé vojenské firmy

Stále přehlížíme častější a častější používání soukromých vojenských firem (PMCs - private military companies). Podobné organizace existovaly vždy, avšak teprve v posledních dvou desetiletích se staly důležitými pro vedení válek (včetně válek vedených Spojenými státy). Je věnováno velmi málo pozornosti tomu, jak mohou soukromé vojenské firmy ovlivňovat mezinárodní vztahy všeobecně a válku zvláště. Zatímco se Spojené státy zaměřily na finanční a politické výhody použití soukromých vojenských firem, jiné státy objevily další způsoby jejich použití, aby se vyhnuly normálnímu mezinárodnímu omezením pro použití síly.

Zvláštním problémem je rozšiřující se používání ozbrojených smluvních stran, které má četné důsledky a vyvolává různé otázky. Jak lze volat nějaký stát k odpovědnosti za akce ozbrojených soukromých vojenských firem? Jak tyto soukromé vojenské firmy změní tvářnost ozbrojeného konfliktu? Jaký vliv budou mít na vztah mezi vládci zemí bohatých na zdroje a jejich obyvatelstvem? Mohou být najaty pro získání základen nebo pro zajištění rozsáhlých představených bojových prostředků?

Mluvíci soukromých vojenských firem často ujišťují, že jejich firmy jsou zodpovědnými organizacemi spolupracujícími s vládami pro stanovení účinných pravidel použití soukromých vojenských firem. To je v podstatě pravda. Spojené státy sice zvýšily odpovědnost těchto firem pomocí předpisů a smluv, nicméně jejich dodržování nebylo dosud patřičně ověřeno. Podobně jako se loďařské firmy vyhýbají předpisům registrací pod výhodnými vlajkami, lze očekávat, že soukromé vojenské firmy budou jednat stejně: jestliže předpisy brání způsobu, jak chtějí operovat, přemístí se do jiné země, nebo dokonce svoje organizace rozpustí a začnou znovu, jako jiné právní celky, v jiných zemích. Byli jsme svědky toho, že mnohé soukromé vojenské firmy postupovaly přesně takto.

Přítomnost soukromých vojenských firem v mnoha konfliktech světa představuje pro mezinárodní společenství problém. Po více než tři sta let od vestfálského míru, jež ukončil třicetiletou válku, se postupně vyvíjely diplomatické, ekonomické a vojenské metody, sloužící řešení krizí, jež vznikají, když státy používají ozbrojenou sílu nebo hrozí jejím použitím. Ovšem tyto mechanismy nejsou k dispozici, když státy, ba i soukromníci, využívají ozbrojené smluvní strany - soukromé vojenské firmy. Díky zasazení soukromých vojenských firem se sjednávání dohod mezi státy, a dokonce proces intervence pro řešení sporů mezi stranami, vymkly mezinárodnímu systému. Jak má OSN reagovat na smluvní spor mezi ozbrojenou soukromou firmou a vládou?

Jiným zajímavým vývojem je, že vlády zemí s oblastmi bohatými na zdroje mohou používat soukromé vojenské firmy ke zmocnění se bohatých oblastí a k jejich udržení, zatímco zanedbávají zbytek země. To se nyní děje v Súdánu, kde súdánská vláda najala čínské firmy pro zajištění súdánských ropných zařízení. Tyto firmy nejenže spolehlivě poskytují bezpečnost, ale také se nestarají o to, jak súdánská vláda řeší svoje vnitřní záležitosti. Pomocí soukromých vojenských společností může i velmi malá menšina ovládat zemi, bez jakéhokoli ohledu na potřeby většiny. Určitá klika může kdykoli uchopit moc převratem, avšak aby se vláda udržela u moci, je zapotřebí spolehlivých bezpečnostních sil. V některých částech světa jsou bezpečnostní síly pravděpodobně loajální především ke svým vlastním klanům nebo kmenům, takže vláda musí těmto kmenům věnovat pozornost. Nyní mají vlády možnost najmout efektivní soukromé vojenské firmy a zcela ignorovat ty části země, které nepřinášejí žádný užitek, a už vůbec nepotřebují lid k zajištění své trvalé moci. Výsledkem je značné rozšíření neovládaných a beznadějně chudých oblastí světa. Posilování moci utlačovatelské menšiny je politikou mezinárodního společenství, které jedná s jakýmkoli gangem ovládajícím hlavní město země. Protože pravděpodobnost vnější intervence je nízká, následně se utlačovaní a chudí musí uchýlit k násilí.

Soukromé vojenské firmy mohou být také použity ke zřízení předsunutých operačních základů, případně mohou být dokonce zasazeny jako čelní síly. Čína používá komerční firmy po celém světě k ochraně anebo podpoře svých zájmů. Čínské soukromé vojenské firmy již představují čínskou přítomnost na souši v Africe a čínské komerční firmy budují přístavy všude podél námořních cest ze Středního východu do Číny. Čína může zaměstnat námořní soukromé vojenské firmy k zajištění proti pirátům. Čínské soukromé vojenské firmy mohou vytvořit řetěz námořních objektů vybavených loděmi v blízkosti kontrolních bodů na hlavních námořních cestách.

Soukromé vojenské společnosti nelze snadno zařadit do určité generace války. Naopak, jsou prostředkem použitelným mnoha způsoby. Protože válka čtvrté generace dosahuje úspěchu tím, že se vyhýbá vojenské síle protivníka, soukromé vojenské firmy nabízejí slabému státu

možnost, aby jich užil jako prostředku války čtvrté generace, takže válka nevypadá jako válka, nýbrž jako obchod.

U soukromých vojenských firem je znepokojivou skutečností, že jsou komerční. Soutěží o kvalitu, spolehlivost a cenu. Čína může soutěžit se západními firmami v kvalitě a spolehlivosti a vzhledem k vysoké nezaměstnanosti mladých mužů může vážně konkurovat západním firmám v ceně.

Zločinci (criminal networks) jsou dalším činitelem ve válce čtvrté generace. Většina diskuzí o válce čtvrté generace se zabývá politicky motivovanými povstaleckými skupinami, avšak i zločinecké organizace používají metod války čtvrté generace.

Používání války čtvrté generace státem

Zaměstnávání soukromých vojenských firem Čínou je jasným příkladem používání války čtvrté generace státem. Naproti tomu Írán zvolil zcela odlišný přístup. V létě roku 2006 předvedl Západu koncepci postranní asymetrické eskalace (lateral asymmetric escalation). Za situace, kdy USA pokračovaly ve zvyšování tlaku na akce OSN proti íránskému jadernému programu, Írán se chopil příležitosti dané střetnutím Izrael – Hizballáh v Libanonu, ke změně zaměření diskuze. I když si nelze domnívat, že Írán tuto válku vyvolal, je jasné, že má velký vliv na Hizballáh a určitě mu poskytoval rozsáhlou podporu v jeho boji proti Izraeli. Pro Izrael je Hizballáh nepřítel ve válce čtvrté generace, který účinně používá relativně technicky dokonalé zbraně, který zpochybňuje předpokládanou vojenskou převahu Izraele. Írán nesousedí s Libanodem, a proto spolupracoval se Sýrií při poskytování rozsáhlé logistické a možná také zpravodajské podpory velení Hizballáhu. Protože USA a OSN jsou schopny řešit pouze jednu krizi v daném čase, mohl Írán využít konfliktu v Libanonu metodou války čtvrté generace k zastavení akcí proti svému jadernému programu. Není to sice dlouhodobé řešení, avšak splnilo první íránský strategický cíl: získat čas pro vývoj jaderných zbraní.

Zdokonalení války čtvrté generace

Afghánští a iráčtí povstalci soustavně mění svoje strategické zaměření na strategické komunikace, které jsou aspektem války čtvrté generace. Organizačně se povstalci vyvíjejí do stále rozmanitějších ozbrojených skupin propojených do „koalic vůle“ (coalitions of the willing). Také druhy stran účastnících se konfliktů a jejich motivace se během doby značně změnily.

Výsledkem je, že koalice vůle, jimž čelí koaliční síly v Iráku a Afghánistánu, jsou mnohem problematictější než monolitické skupiny, které je předcházely. Šíření vhodné motivace, slučování ideologických, reagujících a oportunistických skupin velmi ztěžuje hodnocení, kdo bojuje a proč. Naštěstí je základním cílem bezpečnost a účinná vláda pro lid. Nový protipovstalecký předpis pozemního vojska USA (FM3-24, Counterinsurgency) je vodítkem, jak toho dosáhnout. Naneštěstí pouhý počet lidí zapojených do obou konfliktů znemožňuje Spojeným státům dosáhnout doporučeného poměru jeden bezpečnostní orgán na každých padesát občanů, který byl v minulosti zpravidla úspěšný. K vyřešení těchto početních změn ve válce čtvrté generace bude nutno nalézt nové způsoby pro zajištění bezpečnosti a současně vytvářet politické koalice, které jsou jedinou cestou k porážce povstání. Bude nutno

rozsáhleji a účinněji používat diplomatických, ekonomických a politických prostředků, aby bylo vyřešeno rozšiřující se používání války čtvrté generace ze strany států.

Válka páté generace

Války dřívějších generací existují nadále, i když se nově vyvíjejí. Dnes jsme svědky vyhlazovacích bitev vedených palebnou silou v některých částech Afriky podobně jako za válek druhé generace (2GW - Second Generation Warfare), i když se objevují první příznaky války páté generace (5GW - Fifth Generation Warfare).

To by však nemělo překvapovat: státy, které nemají politické, sociální a ekonomické systémy pro podporu nových forem války, budou i nadále používat dřívějších forem. Nová generace se také musí vyvíjet a vzhledem ke skutečnosti, že válka čtvrté generace byla dominantní formou války v uplynulých padesáti letech, je čas, aby se objevila válka páté generace. Měli bychom být schopni získat určitou představu, čím bude tato nová forma války, a to hodnocením, jak se změnily politické, sociální a ekonomické systémy od doby, kdy se válka čtvrté generace stala dominantní.

Z politického hlediska nastaly velké změny v tom, kdo vede války. Existoval a existuje sestupný trend, od států používajících velké uniformované armády k malým skupinám stejné smýšlejících osob, bez formální organizace, které se prostě rozhodly, že budou bojovat. Došlo k takovému vzdálení od oficiálních armád, že je často nemožné rozlišit bojovníky války čtvrté generace od pouhých zločineckých živlů (criminal elements). Po pravdě řečeno, většina těchto bojovníků jsou zločinnými elementy, kteří buď používají zločin k podpoře své „věci“, nebo používají svou „věc“ (cause), aby ospravedlnili svůj zločin.

Z ekonomického hlediska jsme svědky neustálého zvyšování moci informace (power of information). Povstalecké skupiny přistoupily ke zdokonalování informační sítě k vedení strategických komunikačních kampaní, důležitých pro jejich vítězství. Obsah a přenos informace se přesunuly od masové propagandy k přizpůsobeným kampaním (highly tailored campaigns), umožněným novými metodami komunikace a novým sociálním uspořádáním. Povstalci dokáží využívat výkonných komunikačních nástrojů, jako mobilní telefony a internet, pro nábor, výcvik, komunikaci, výchovu a řízení nových stoupenců. Přešli od masové mobilizace k cílené individuální mobilizaci (targeted individual mobilization).

Komunikace není jediným rozvíjejícím se odvětvím s důsledky pro válku páté generace. Dvě odvětví s ještě větším potenciálem ke změně našeho světa – biotechnologie a nanotechnologie – jsou na počátku rozsáhlého růstu.

Mnoha způsoby se objevují vojenské a komerční problémy, protože svět je více propojen a moc států je na sestupu. Vzájemně propojený svět je vysoce zranitelný narušením dodávek klíčových komodit a komerční problémy se mohou rychle stát otázkami mezinárodní bezpečnosti. Velmi malé ozbrojené skupiny mohou okamžitě a dramaticky ovlivnit celosvětové hospodářství.

Ze sociálního hlediska je zřejmý posun v tom, jak jsou vytvářeny komunity. Lidé mění svou oddanost od států k „věcem“ (causes) a tento trend je podstatně urychlován internetovým spojením. Ve skutečnosti se mnozí lidé věnují mnohem více svým internetovým záležitostem než svým komunitám reálného světa. Zvláštním problémem jsou lidé nebo skupiny ochotné jít do extrémů, aby podpořili svou „věc“. Takoví lidé kladou svoje „věci“ nad každou rozumovou analýzu důsledku jejich akcí – a mohou být nalezeni na internetu.

Politické, ekonomické a sociální trendy směřují k objevování se velmi mocných jednotlivců anebo malých skupin spojovaných láskou k „věci“, spíše než k národu. S použitím posledních technologií jsou schopny vyvinout destruktivní sílu, která dříve obvykle vyžadovala zdroje státu.

Veškerý tento nový vývoj je velmi důležitý, protože nově vznikající politické, komerční a sociální struktury jsou vždy úspěšnější při využívání zaváděné technologie než dřívější etablované organizace. Jsou to především nanotechnologie a biotechnologie, jež mají moc změnit náš svět i vedení války, a to důkladněji než informační technologie. Ovšem bude to trvat dvacet roků nebo možná déle, než nanotechnologie plně dozrají. Naproti tomu již dnes, v současné době, mohou existující biotechnologie poskytovat malým skupinám takovou destruktivní sílu, jaká byla dříve vyhrazena jen skutečným supermocnostem.

Útok pomocí antraxu na Capitol Hill v říjnu roku 2001 byl možná prvním útokem války páté generace. Vzhledem k rozsáhlému vyšetřování a pátrání po útočnících a k tomu, že nikdo nebyl zatčen, se lze domnívat, že útok byl veden jednotlivcem nebo velmi malou skupinou. Kdyby se na útoku podílelo více osob, nezabránilo by se úniku informací a útočník byl zjištěn.

Jestliže je tento předpoklad správný, pak se jednalo o jednotlivce nebo malou skupinu disponující schopností vést útok na zákonodárny sbor státu s použitím biologické zbraně, na podporu nám neznámé „věci“. Tento jednatel nebo skupina dokázali přerušit činnost amerického Kongresu na několik měsíců, vynutili si stovky milionů dolarů na vyčištění prostoru (clean-up costs), vyžádali si kontrolu pošty, což funguje dodnes. To není špatný výsledek za cenu několika uncí antraxu a poštovné.

Tento útok pomocí antraxu (anthrax attack) poskytl přesvědčivý důkaz, že dnes kdokoli a kdykoli může zaútočit na seabemocnější stát (nation-state). Kombinace politické motivace, sociální organizace a ekonomického rozvoje poskytují stále větší a větší destruktivní možnosti stále menším a menším skupinám. Někteří technologové domnívají, že vrcholu destruktivní síly bylo dosaženo zavedením termojaderných zbraní, ale je faktem je, že výroba a doprava takových zbraní vyžaduje složitý a nákladný vývoj. Naproti tomu nedávné události dokazují, že reálně hrozí útoky především biologických zbraní.

Nedávné utajované, avšak vzájemně spolu související události dokazují, že pro malou skupinu a dokonce pro jednotlivce je stále snadnější vytvořit virus, např. neštovic, a použít ho jako zbraň. Někteří odborníci ujišťují, že i když malá skupina může vytvořit biologický virus, jsou zkoušky, skladování a šíření velmi nesnadnými kroky v přeměně biologické látky ve zbraň. Mají pravdu, pokud teroristická skupina používá tradiční metody. Avšak požadavku jejich testování se lze vyhnout tím, že se zvolí už známá ničivá látka, např. neštovice, již lze snadno šířit mimo laboratoř. Problémy skladování a šíření mohou být vyřešeny využitím sebevražedných útočníků: postačí vstříknout neštovice přímo do sebevražedných útočníků, kteří se tak stanou nosiči-systémy skladování a šíření nákazy. Teroristická skupina tak může – s využitím několika málo dobrovolníků a komerčních aerolinií – vyvolat téměř současně celosvětovou epidemii neštovic.

Důležité je upozornit, že epidemie neštovic by způsobila nejen vysoký počet úmrtí, ale že by také ochromila světový obchod, dokud by nebyla epidemie zvládnuta anebo sama neodezněla. Výdaje na úplné zastavení veškeré dopravy by byly katastrofální.

Biologické zbraně mají potenciál zabít mnohem více lidí než jaderný útok. Mimo to, na rozdíl od jaderných zbraní, jejichž výroba je nesnadná a nákladná, výroba virů neštovic bude brzy velmi levná a jejich zjištění bude velmi nesnadné, dokud nebudou rozšiřovány. Biologové

mohou použít kteroukoli známou nakažlivou chorobu. Mohou se také pokusit vytvořit zcela novou chorobu. Nikdo však nemůže předpovědět, jak se bude v laboratoři vyrobená choroba chovat vůči svým přirozeným nepřítelům, až bude vypuštěna do vnějšího prostředí, proto teroristé pravděpodobněji použijí existující chorobu, nebo ji upraví tak, aby byla účinnější. Mohou také uvolnit obě verze choroby – přirozeně existující virus a zdokonalený virus, aby si zajistili úspěch.

Shrnutí

Na základě změn v politické, ekonomické, sociální a technické oblasti válka první generace vyvrcholila v masových armádách napoleonské éry. Stejně válka druhé generace využila rozvoje průmyslové společnosti a učinila palebnou sílu dominantní formou války. Další válka, válka třetí generace, využila výhod politického, ekonomického a sociálního posunu od průmyslového ke strojovému věku a dominantní formou se stala mechanizovaná válka. Válka čtvrté generace využívá všech posunů od mechanické k informačně-elektronické společnosti, aby maximalizovala sílu povstání (power of insurgency). Její vývoj pokračuje spolu s vývojem společnosti jako celku, takže válka čtvrté generace je stále nebezpečnější a její zvládnutí je pro západní státy stále nesnadnější.

Válka páté generace bude výsledkem soustavného posunu politické a sociální loajality k „věcem“ (kauzám), nikoli ke státům. Bude charakterizována zvyšující se mocí malých skupin a rychlým rozvojem biotechnologie. Válka páté generace bude válkou sítí a proudových letounů (net-and-jets war). Sítě budou rozdělovat důležité informace (key information), zajišťovat zdroje pro nezbytné vybavení, materiál, a vytvářet prostor pro nábor dobrovolníků. Proudové letouny zajistí celosvětové, levné a účinné šíření zbraní.

Výše popsaná situace zamoření neštovicemi je příkladem nejzohoubnějšího zasazení biologických zbraní, avšak neštovice jsou pouze jednou z látek, jichž mohou malé skupiny disponující velkou mocí použít k útoku na stát a společnost. Tyto skupiny mohou použít kteroukoli z rozvíjejících se technologií. Je skutečností, že změny v politické, ekonomické, sociální a technické oblasti umožňují velmi malým skupinám se v zájmu „věci“ spojit a společně využít nové technologie v boji proti národním státům (nation-states). Tyto změny jsou nezvratné a nelze jim bránit, stejně tak jako vývoji války (evolution of war). USA a jejich ozbrojené síly v podstatě nejsou na tyto útoky připraveny. Je proto nejvyšší čas začít uvažovat o tom, jak by bylo možné jim čelit.

*Fourth Generation Warfare Evolves, Fifth Emerges, Col. T. X. Hammes, USMC, Ret., 14 May-June 2007.
Military Review/-nas-*